

**Ogólne wytyczne dotyczące treści informacji  
podawanych społeczeństwu  
dyrektywa 82/501/EWG – załącznik VII**

Tłumaczenie niniejszych Wytycznych na język polski zostało wykonane staraniem Centralnego Instytutu Ochrony Pracy – Państwowego Instytutu Badawczego na podstawie zgody Komisji Europejskiej zawartej w Umowie Licencyjnej nr LP-03-PL zawartej w dniu 24 sierpnia 2010 r. między reprezentującym Komisję, działającą poprzez Wspólnotowe Centrum Badawcze (JRC), Biurem Publikacji Unii Europejskiej z siedzibą w Luksemburgu oraz CIOP-PIB.

**Opublikowane po raz pierwszy w języku angielskim jako  
*General guidelines for content of information to the public Directive 82/501/EEC - Annex VII,***

*edited by B. De Marchi, S. Funtowicz*  
**przez Wspólnotowe Centrum Badawcze (Joint Research Centre)**  
**© ECSC-EC-EAEC, 1994**

**Tłumaczenie na język polski:**  
**© Centralny Instytut Ochrony Pracy – Państwowy Instytut Badawczy, 2010**  
**Odpowiedzialność za tłumaczenie ponosi wyłącznie Centralny Instytut Ochrony Pracy –  
Państwowy Instytut Badawczy**

**Ogólne wytyczne dotyczące treści informacji  
podawanych społeczeństwu  
dyrektywa 82/501/EWG – załącznik VII**

B. De Marchi, S. Funtowicz

EUR 15946 EN  
Opublikowane przez  
Komisję Europejską  
Dyrekcja Generalna XIII  
ds. Telekomunikacji, Rynku Informatycznego i Wykorzystania Badań  
L-2920 Luksemburg

**Zastrzeżenie**

Komisja Europejska ani żadna osoba  
działająca w imieniu Komisji nie ponosi odpowiedzialności za skutki potencjalnego  
wykorzystania przedstawionych poniżej informacji.

Bibliografia znajduje się na końcu publikacji

Luksemburg: Urząd Oficjalnych Publikacji Wspólnot Europejskich, 1994 r.  
ISBN 92-826-9053-9  
ECSC-EC-EAEC Bruksela • Luksemburg, 1994 r.

Wydrukowano we Włoszech

## **Przedmowa**

Istotnym elementem systemu środków kontroli zagrożeń poważnymi awariami związanych z określoną działalnością przemysłową, ustanowionego w dyrektywie 82/501/EWG<sup>1</sup>, jest przekazywanie informacji dotyczących środków bezpieczeństwa i właściwego zachowania w przypadku poważnej awarii osobom (w tym społeczeństwu), które mogą być narażone na skutki tego rodzaju awarii.

Potrzeba informowania społeczeństwa podkreślona została w dyrektywie 88/610/EWG<sup>2</sup>, na mocy której wprowadzono m.in. załącznik (załącznik VII) do dyrektywy 82/501/EWG, określający informacje, które powinny być przekazywane społeczeństwu.

Rezolucja Rady z dnia 16 października 1989 r. w sprawie wytycznych mających na celu ograniczenie ryzyka technologicznego i naturalnego<sup>3</sup> wezwała Komisję do przygotowania praktycznego przewodnika ułatwiającego wdrożenie nowych przepisów wprowadzonych dyrektywą 88/610/EWG.

Komisja zwróciła się o opracowanie tychże wytycznych do Wspólnotowego Centrum Badawczego UE. Wyniki prac przedstawiono w niniejszej publikacji. Podczas wykonywania tych prac, centrum z siedzibą w Ispra dokonało przeglądu dotychczasowych badań na ten temat. Jak się okazało, środki komunikacji ze społeczeństwem są w dużym stopniu uzależnione od lokalnej kultury i obyczajów. Wytyczne koncentrują się zatem na treści informacji, które powinny być przekazywane, omawiając bardziej szczegółowo poszczególne elementy zawarte w załączniku VII do dyrektywy 82/501/EWG.

## **G. Del Bino**

XI Dyrektoriat Generalny ds. Środowiska, Bezpieczeństwa Nuklearnego i Obrony Cywilnej

---

<sup>1</sup> 82/501/EEC, Dz.U. Nr L 230, 5.8.1982, str. 1

<sup>2</sup> 88/610/EWG, Dz.U. L 336, 7.12.1988, str. 14

<sup>3</sup> Dz.U. C 273, 26.10.1989, str. 1

## **Spis treści**

### **1 Streszczenie**

### **2 Uwagi ogólne**

### **3 Dwustopniowa strategia informacyjna**

### **4 Załącznik VII oraz materiały dotyczące informacji przekazywanych społeczeństwu**

Materiały

Spostrzeżenia

Gotowość

### **5 Wytyczne dotyczące komunikacji**

Załącznik VII: Ogólne wytyczne

Załącznik VII: Szczegółowe wytyczne

### **6 Bibliografia**

## Streszczenie

Niniejszy dokument zawiera ogólne wytyczne dotyczące treści informacji technicznych, które powinny być przekazywane społeczeństwu, zgodnie z wymogami załącznika VII, aby kompetentne władze w państwach członkowskich mogły posiadać jednolity standard swoich prezentacji.

Przeanalizowano odpowiednie publikacje dostępne w Centrum Dokumentacyjnym Wspólnoty o Zagrożeniach Przemysłowych (CDCIR, JRC-Ispra), ze szczególnym uwzględnieniem materiałów opracowanych w państwach członkowskich, oraz przeprowadzono wywiady z osobami posiadającymi osobiste doświadczenie w planowaniu i prowadzeniu kampanii informacyjnych. Uzyskane wyniki porównano ze standardami zawartymi w załączniku VII.

Proponuje się strategię informacyjną złożoną z dwóch poziomów informacji, z których pierwszy ma charakter **techniczny** (określony w załączniku VII), a drugi ma charakter **pragmatyczny** (treść przekazywanych informacji). Niniejsza publikacja koncentruje się na pierwszym poziomie informacji, poprzez dostarczenie wytycznych o szerokim zakresie zastosowania. Skupia się ona na treści technicznej załącznika VII, jaką należy przekazać społeczeństwu zgodnie z art. 8 ust. 1. Dla każdej pozycji załącznika VII proponuje się standardowe tytuły informacji.

## Uwagi ogólne

Dyrektywa EWG w sprawie zagrożeń poważnymi awariami związanymi z określonymi działaniami przemysłowymi (dyrektywa Rady 82/501/EWG z dnia 24 czerwca 1982 r. w sprawie zagrożeń poważnymi awariami powodowanymi przez określone działania przemysłowe, Dziennik Urzędowy Wspólnot Europejskich L230, 5 sierpnia 1982 r.), znana powszechnie jako Dyrektywa Seveso, wymaga informowania członków społeczeństwa narażonych na skutki poważnej awarii o środkach bezpieczeństwa oraz o tym, jak powinni się zachować w przypadku awarii.

Wymagania dotyczące informowania społeczeństwa zostały rozszerzone w wyniku drugiej nowelizacji dyrektywy (88/610/EWG, Dziennik Urzędowy Wspólnot Europejskich L336, 7 grudnia 1988 r.). Znowelizowany art. 8 ust. 1 stanowi, iż:

*„Państwa członkowskie powinny zapewnić, że informacje dotyczące środków bezpieczeństwa i poprawnych zachowań w przypadku awarii są przekazywane w odpowiedni sposób i bez konieczności domagania się tychże informacji osobom narażonym na skutki poważnych awarii powstających podczas działalności przemysłowej, podlegającej kontroli w znaczeniu art. 5. Informacje powinny być powtarzane i uaktualniane w odpowiednich odstępach czasu. Powinny być także powszechnie dostępne.*

*Treść informacji powinna być zgodna z załącznikiem VII”.*

Załącznik VII do znowelizowanej dyrektywy zawiera szczegółowy wykaz informacji, jakie powinny być przekazane. Informacje wymagane w załączniku są etapem niezbędnym, lecz niewystarczającym w procesie aktywnej komunikacji przewidzianym w art. 8. Jeżeli informacje mają zostać wykorzystane do zarządzania w sytuacjach kryzysowych, niezbędnym dalszym krokiem jest synteza informacji i ich przekształcenie w określony zestaw instrukcji operacyjnych, stanowiących podstawę do podjęcia działań w przypadku takiego zdarzenia. Instrukcje muszą być sformułowane w języku zrozumiałym i łatwo przyswajalnym dla społeczeństwa. W ten sposób realizowane są dwa aspekty procesu komunikacji: pierwszym jest dostępność wszystkich istotnych informacji, a drugim jest zaangażowanie społeczeństwa w opracowanie metod postępowania w sytuacjach kryzysowych.

Pomimo nowelizacji, treść przekazywanych informacji nadal pozostaje przedmiotem dyskusji, przynajmniej w zakresie niektórych kwestii. Niektóre punkty załącznika VII do dyrektywy 88/610/EWG odnoszą się do informacji, które mogą nie być w pełni dostępne. Na

przykład raporty o bezpieczeństwie mogą nie być jeszcze przedstawione przez producenta i poddane ocenie przez właściwe organy. Informacje mogą też być dostępne, lecz przedstawione językiem bardzo technicznym, który nie jest łatwo przekazać społeczeństwu. Ewentualnie przekazywane informacje (i ten przypadek stwarza największe problemy) mogą zawierać element niepewności, jak w przypadku określenia populacji objętej zagrożeniem lub właściwego zachowania w sytuacjach kryzysowych.

Załącznik VII stanowi podstawowy zestaw wskazówek, jednak nie jest w stanie rozwiązać niepewności co do treści przekazywanych informacji. Z uwagi na to, że sytuacja, na jaką należy się przygotować, wykazuje znaczny stopień niepewności, nie miałyby sensu próba sporządzenia jej kompletnej specyfikacji. Punkty wymienione w załączniku VII należy traktować jako „podstawowe wytyczne” dotyczące komunikacji, której pełna treść nie jest szczegółowo określona. Może być nawet przewidziane jej regularne aktualizowanie, w miarę uzyskiwania kolejnych informacji w procesie praktycznego zastosowania.

W poprzednim opracowaniu na temat wdrożenia art. 8 ust. 1 dyrektywy, której autorem był B. Wynne, na zlecenie DGXI, proponowano analityczne rozróżnienie rodzajów informacji przekazywanych społeczeństwu, związanych z zagrożeniem powodowanym przez działania przemysłowe. Dwa pierwsze stanowią informacje zapobiegawcze (tzn. przekazywane przed wystąpieniem hipotetycznej awarii), natomiast ostatni odnosi się do następstw awarii. Wynne definiuje różne rodzaje informacji w następujący sposób:

- **informacje typu „przed-przed”**: dotyczące środków zapobiegania awarii.
- **informacje typu „przed-po”**: dotyczące zachowania po wystąpieniu awarii.
- **informacje typu „po-po”**: przekazywane po wystąpieniu awarii.

Powyższe definicje oparte są na związku pomiędzy komunikatem a zdarzeniem, z uwzględnieniem czasu nadania i przekazywanej treści na temat zdarzenia. W przypadku wykorzystania tego systemu, ostatni rodzaj informacji można dalej analizować pod względem ich treści, dzieląc je na:

- informacje dotyczące awarii (tj. co się wydarzyło), oraz
- informacje dotyczące zachowania w sytuacjach kryzysowych (tj. co należy zrobić).

Art. 8, mający charakter przepisu zapobiegawczego, wyraźnie odnosi się do informacji typu „przed-przed” oraz „przed-po”. W tym sensie odnosi się on do zdarzeń hipotetycznych (jakkolwiek możliwych) i ma określony cel, jakim jest ograniczanie ich negatywnego oddziaływania na człowieka i środowisko naturalne w przypadku ich faktycznego wystąpienia. Komunikacja powinna się zatem opierać na zasadzie ostrożności, obejmując szeroki zakres wiarygodnych scenariuszy awarii i odpowiednich środków.

Podjęto szereg projektów badawczych, które miały na celu ocenę efektywności informacji poprzez pomiar stopnia ich przyswojenia przez społeczeństwo. Ich wyniki wskazują na niski stopień przyswojenia, a zatem ograniczoną efektywność kampanii informacyjnych. Niemniej jednak, efektywnej oceny informacji typu „przed-po” można dokonać dopiero po ich wykorzystaniu w sytuacjach kryzysowych.

## **Dwustopniowa strategia informacyjna**

Na podstawie poprzedniej analizy, można zaproponować dwustopniową strategię informowania społeczeństwa.

- **Techniczna** - zawierająca wytyczne dotyczące pełnej treści technicznej, określonej w załączniku VII; może mieć charakter ogólny i ujednolicony we wszystkich państwach członkowskich.
- **Pragmatyczna** – zawierająca zestaw rekomendacji dotyczących faktycznej komunikacji ze społeczeństwem w przypadku określonych zakładów; ma ona charakter kontekstowy i musi być dostosowana do warunków lokalnych.

Potrzebę przetwarzania informacji wymaganych na podstawie załącznika VII w celu komunikowania się ze społeczeństwem ilustruje następujący przykład. Punkt e) załącznika wymaga podawania „powszechnie znanych nazw lub (...) ogólnie stosowanych nazw lub ogólnej klasyfikacji zagrożenia dla substancji i preparatów znajdujących się w zakładzie, które mogą być przyczyną poważnej awarii, ze wskazaniem głównych właściwości niebezpiecznych”. Powyższe informacje są przydatne dla osób odpowiedzialnych za zarządzanie sytuacjami kryzysowymi oraz osób, które chcą mieć kompletną wiedzę o sytuacji. Pomaga ona także budować relacje oparte na zaufaniu pomiędzy wszystkimi zainteresowanymi. Jednak w niektórych przypadkach, np. gdy zakład obejmuje szereg



różnego rodzaju instalacji przemysłowych, punkt e) miałby poziom złożoności i rozmiary fachowego podręcznika.

Wytyczne techniczne i rekomendacje pragmatyczne mogą być w niektórych przypadkach sprzeczne. Ogólne zalecenie z technicznego punktu widzenia może nie być wykonalne w praktyce. Np. standardowe informacje dotyczące hipotetycznej awarii zawierają zalecenie, aby pozostać wewnątrz budynku. Jest to prosty komunikat i zaleca proste zachowanie, jednak dla swej skuteczności zakłada spełnienie szeregu dość specyficznych warunków fizycznych i kulturowych, takich jak:

- istnienie centrum dowodzenia i środków do przekazania komunikatów (systemy alarmowe, radia zasilane bateriami, itp.),
- istnienie pomieszczeń tymczasowego pobytu dla zagrożonej ludności, w tym osób niezamieszkałych na danym terenie,
- przydatność tych pomieszczeń w charakterze bezpiecznego schronienia w sytuacji kryzysowej,
- możliwość odpowiedniego zabezpieczenia wszystkich znaczących budynków przed przeniknięciem do nich gazów toksycznych,
- wyznaczone z góry osoby odpowiedzialne za wdrożenie natychmiastowych środków bezpieczeństwa;
- wiedza na temat gotowości zagrożonej ludności do pozostawania w pomieszczeniach wewnątrz budynków przez czas nieokreślony.

W przypadku niespełnienia tych warunków, prosta instrukcja sformułowana na podstawie wytycznych o charakterze technicznym może okazać się niemożliwa do zastosowania lub wywoływać skutki odwrotne do oczekiwanych. Sytuacja taka zdarza się często w krajach rozwijających się, jednak może również zaistnieć w krajach Wspólnoty, zwłaszcza na obszarach upośledzonych lub zmarginalizowanych, jak również na obszarach o specyficznych warunkach klimatycznych. Zadanie polegające na przekazaniu odpowiedniej informacji musi uwzględniać zatem w niektórych przypadkach szerszy kontekst społeczny. Na tym przykładzie widzimy, że rozróżnienie pomiędzy informacjami technicznymi a pragmatycznymi nie dotyczy stopnia złożoności; nawet prosta instrukcja, mówiąca o tym aby pozostać wewnątrz budynku, szeroko rozpowszechniona za pośrednictwem łatwego do odczytania środka przekazu, ma charakter „techniczny”, jeżeli wynika ze standardowych

analiz bez uwzględnienia specyficznych warunków lokalnych. Poziom drugi, tzn. informacje pragmatyczne, wymaga bardziej szczegółowej znajomości warunków lokalnych oraz wymiany informacji w obie strony.

Na rekomendacje pragmatyczne mogą mieć zatem wpływ warunki lokalne oraz kontekst socjokulturowy. Odzwierciedlają one także struktury administracyjne państw członkowskich, które delegują odpowiedzialność za zarządzanie (komunikacją i sytuacją kryzysową) różnym organom lub osobom. Powinny one także zapewniać doradztwo w zakresie komunikacji, łącznie z odpowiednimi (wiarygodnymi) źródłami, środkami przekazu (np. radio), kanałami komunikacji (nieoficjalne lub instytucjonalne), grupami odbiorców i rodzajami komunikatów. Jeżeli ludność miejscowa posiada bogate doświadczenia w zakresie określonego rodzaju zagrożeń naturalnych (np. trzęsienia ziemi lub powodzie), należy uszanować i wykorzystać jej umiejętności przetrwania i sieci pomocy.

Niniejsza publikacja koncentruje się na pierwszym poziomie informacyjnym, przedstawiając ogólne wytyczne, które mogą zostać wdrożone. Jej głównym obszarem zainteresowania jest zatem treść techniczna załącznika VII, którą należy podać do wiadomości publicznej zgodnie z art. 8 ust. 1.

## **Załącznik VII oraz materiały dotyczące informacji przekazywanych społeczeństwu**

Materiały dotyczące komunikowania się ze społeczeństwem, dostępne w CDCIR, zostały przeanalizowane pod kątem przykładów „dobrych praktyk” w zakresie przekazywania informacji, łącznie z przykładami kampanii informacyjnych w różnych państwach członkowskich. Powyższe materiały obejmują różnorodne broszury i ulotki, sprawozdania z warsztatów i studiów przypadku oraz podręczniki przygotowane przez właściwe organy, przemysł i niezależne instytucje. Dodatkowe materiały uzyskano w wyniku wywiadów przeprowadzonych z osobami posiadającymi osobiste doświadczenie w planowaniu i prowadzeniu kampanii informacyjnych.

### **Materiały**

Istnieje szereg wytycznych opracowywanych przez kompetentne władze, organizacje międzynarodowe i przemysł, które można wykorzystać w celu określenia „kto” powinien

przekazywać informacje i „jakie” informacje należy przekazywać „komu” i „w jaki sposób”. Odnoszą się one do interpretacji kilku aspektów Dyrektywy Seveso i jej wymogów oraz zasad stosowania „dobrych praktyk” w komunikatach dotyczących ryzyka. Podają różnorodne kryteria ustalania niezbędnych informacji (np. skutki poważnych awarii i strefy bezpieczeństwa) lub ilustrują różne aspekty procesu komunikacji w kontekście Dyrektywy Seveso (np. osoby przekazujące i odbierające komunikat oraz treść komunikatu).

Można przedstawić kilka uwag na temat materiałów opracowanych w celu ich przekazania społeczeństwu w związku z wytycznymi przedstawionymi w załączniku VII.

Dostępne są różnorodne kanały i środki, które wykorzystuje się do przekazywania różnorodnych informacji. Obejmują one dystrybucję materiałów bezpośrednio do mieszkań lub pocztą, szkolenie wykwalifikowanych informatorów (np. nauczycieli), przygotowanie eleganckich broszur, specjalnych działów do gazet lub filmów wideo, spotkania publiczne oraz organizację drzwi otwartych, podczas których można odwiedzać instalacje przemysłowe. Inne informacje, które nie są rozpowszechniane tymi metodami, można znaleźć w materiałach o mniejszym nakładzie, takich jak broszury dla wybranych grup odbiorców (np. studenci czy nauczyciele). Nie dotyczą one zazwyczaj określonego zakładu.

Informacje przekazane społeczeństwu mogą dotyczyć pojedynczego zakładu, kilku zakładów tego samego koncernu lub grupy firm zlokalizowanych na tym samym terenie. Mogą występować drobne, choć istotne, braki informacji, tzn. często podana jest nazwa firmy, ale brak jego adresu (punkt a załącznik VII), a w wielu przypadkach nie wiadomo od kogo pochodzi informacja (punkt b).

Odnosniki do przepisów Dyrektywy Seveso są zawarte niemal we wszystkich materiałach jako wyraźne odwołanie do dyrektywy wspólnotowej lub właściwych przepisów prawa krajowego, albo ogólnie do przepisów regulujących zarządzanie ryzykiem przemysłowym (punkt c). Zazwyczaj informacje te podawane są razem z informacjami dotyczącymi środków bezpieczeństwa i planów operacyjno-ratowniczych dla danego zakładu (punkt i). Wyjaśnienie dotyczące rodzaju prowadzonej działalności podaje się często w uproszczeniu, na przykład jako petrochemia, gaz, rafineria lub składowanie (punkt d). W niewielu przypadkach spełnione są wszystkie wymagania punktu e). Substancje grupowane są wg właściwości chemicznych lub charakterystyk ryzyka.

Wspólną cechą materiałów do dystrybucji na szeroką skalę jest brak informacji o ewentualnym oddziaływaniu na środowisko, chociaż tego rodzaju informacje są wyraźnie wymagane w punkcie f). Jeśli chodzi o ewentualne skutki dla ludności (także wymagane zawarte w punkcie f), podawane informacje odnoszą się do następstw bezpośrednich, pomijając możliwość skutków śmiertelnych lub skutków długookresowych.

Instrukcje, zgodnie z którymi ma postępować ludność objęta zagrożeniem w przypadku awarii (punkty g i h), są podobne w większości materiałów i przedstawione w sposób zwięzły i uogólniony. Zwykle zaleca się pozostawanie wewnątrz budynku, bez korzystania z telefonu i zapalania ognia, oraz oczekiwanie na dalsze instrukcje (które generalnie mają być przekazywane przez radio). Powyższe komunikaty zakładają z góry pewien rodzaj awarii, zwykle obejmujący uwolnienie się toksycznych substancji, z pominięciem innych scenariuszy, które mogą wymagać natychmiastowej ewakuacji. Ponadto nie wspomina się o możliwości awarii, która może przybrać rozmiar katastrofy.

Brak jest zazwyczaj odniesienia do zewnętrznych planów operacyjno-ratowniczych (punkt j) i źródła, z którego można uzyskać dalsze istotne informacje (punkt k). W najlepszym przypadku wynika to z treści, lecz nie jest powiedziane wprost.

## **Spostrzeżenia**

Bliska współpraca pomiędzy władzami oraz przemysłem jest powszechnie traktowana jako warunek konieczny dla sukcesu kampanii informacyjnej. Wymóg ten dotyczy wszystkich państw członkowskich, pomimo różnic w podziale kompetencji w zakresie informowania opinii publicznej. Kręgi zbliżone do przemysłu uskarżają się, że istnieje szereg organów, których zakresy odpowiedzialności się czasem pokrywają, co utrudnia współpracę i jest czasochłonne.

Dyrektywa nie wymaga tego, lecz zalecane byłoby podanie informacji na temat wypadków w danym zakładzie, które mogłyby być rejestrowane przez społeczność poza terenem zakładu. Pomoże to rozwijać zaufanie i poprawi efektywność komunikacji.

Istnieje nadal znaczny stopień niepewności odnośnie do interpretacji punktów załącznika VII oraz rozbieżności co do spełnienia wymogu informowania społeczeństwa. Niemniej jednak, opóźnienia we wdrożeniu są częściej wynikiem autentycznych rozterek w kwestii tego „co”,

„w jaki sposób” oraz „komu” komunikować, niż efektem niechęci do przekazywania informacji. Istnieje powszechna zgoda co do korzyści płynących z polityki komunikowania się ze społeczeństwem, nie tylko w kategoriach zaufania i wiarygodności, ale także w kategoriach efektywności kosztowej działalności przemysłowej i procedur instytucjonalnych.

## **Gotowość**

Jedna z cech rozpowszechnianych instrukcji wymaga specjalnego komentarza. W przypadku wszystkich informacji przekazywanych społeczeństwu instruowano ludzi, aby poza swymi rutynowymi zadaniami, wykonywali także określone zadania. Może to obejmować natychmiastowe uszczelnienie drzwi i okien po usłyszeniu ostrzeżenia, słuchanie określonej stacji radiowej i pozostawanie wewnątrz budynku przez czas nieokreślony. Jednak w żadnym przypadku analizowany materiał nie zawierał instrukcji dla ludności, aby przygotowała się na wypadek sytuacji kryzysowej. Jeżeli ludzie nie podejmą wcześniej pewnych działań, nie będą w stanie wykonać poleceń, np. wskutek braku taśmy uszczelniającej lub zapasowych baterii do radia. Nie wspomniano również, że dobrze jest wiedzieć wcześniej np. jak wyłączyć energię elektryczną, zawory gazu lub wody w pomieszczeniach mieszkalnych. W przypadku braku tego rodzaju gotowości, skuteczność instrukcji w sprawie zachowania w sytuacji kryzysowej znacznie obniża się w praktyce.

Nie można zakładać, że większość ludzi po zapoznaniu się z takimi instrukcjami wywnioskuje, że powinni oni np. dokonać natychmiast zakupu taśmy uszczelniającej i mieć ją pod ręką. Niebezpieczeństwo wynikające z braku przygotowania polega nie tylko na niepotrzebnym narażeniu ludzi na ewentualne negatywne skutki awarii. Może również zapanować stan powszechnego niepokoju, prowadzącego do niewłaściwych zachowań społecznych, jeśli ludzie stwierdzą w momencie zaistnienia sytuacji kryzysowej, że nie są odpowiednio przygotowani do podjęcia działań niezbędnych do zapewnienia sobie bezpieczeństwa.

Ponadto wszystkie instrukcje oparte są na założeniu, że zarówno ludność, jak i służby ratowniczo-operacyjne będą mieć możliwość działania zgodnie z planem. Z obszernego piśmiennictwa zajmującego się katastrofami wynika jednak, że często dzieje się inaczej. Instrukcje powinny więc także uwzględniać znane prawdopodobne wzorce zachowań ludzi i

instytucji w takich sytuacjach. Pojawia się bardzo silna tendencja do poszukiwania informacji i istnieje znaczne prawdopodobieństwo nadmiaru informacji. Każdy plan operacyjno-ratowniczy powinien przewidywać sposób zaspokojenia znacznie zwiększonego zapotrzebowania na informację ze strony ludności i instytucji.

## **Wytyczne dotyczące komunikacji**

### **Załącznik VII: Ogólne wytyczne**

W powyższym przeglądzie dostępnych materiałów podkreśliśmy kwestię niepewności dotyczącej kilku aspektów wymogu przekazania informacji technicznej, zgodnie z załącznikiem VII. Obejmują one np. określenie promienia strefy bezpieczeństwa, poziom szczegółowości wykazu substancji niebezpiecznych i określenie potencjalnego oddziaływania na ludzi i środowisko. Poziom niepewności technicznej zwiększa się dodatkowo w wyniku zmienności ram ustawodawczych w poszczególnych państwach członkowskich, dotyczących planowania oraz polityki i struktur administracyjnych obrony cywilnej. Wspomniana niepewność i zmienność stanowią integralne elementy procesu komunikacji dotyczącej zagrożeń poważnymi awariami i nie można ich ignorować ani lekceważyć.

Fakt stwierdzenia przez ekspertów, że istnieje pewien element niepewności, nie powinien być postrzegany jako słabość lub brak profesjonalnej wiedzy, lecz raczej jako odpowiedzialne podejście do zarządzania ryzykiem, obejmujące ocenę, zapobieganie i reagowanie. Zapewnia to możliwość dalszego rozwoju relacji i sieci niezbędnych dla efektywnej komunikacji.

#### **Czynnik niepewności lub zmienności nie powinien być przeszkodą utrudniającą informowanie społeczeństwa**

Przekazywanie informacji zostało już objęte przepisami w niektórych państwach członkowskich. Mogą one określać „kto powinien przekazać informację”, a także „kto powinien zostać poinformowany”. Jest to kwestia techniczna, uzależniona np. od odległości miejsca zamieszkania od miejsca zagrożenia. Ponadto interpretacja wymogów dotyczących informacji technicznej może zostać określona przez organy krajowe lub regionalne.

#### **Informacje techniczne powinny zatem obejmować przepisy i organy decydujące o ich interpretacji, a także stosowane kryteria i metody**

Analizowana kwestia może budzić zainteresowanie pewnej liczby osób lub grup ludzi, ze względu na ich rolę instytucjonalną, działalność zawodową lub ze względu na fakt

zamieszkiwania na obszarze oddziaływania lub przynależności do grupy specjalnego interesu. Każdy z tych interesariuszy, na podstawie posiadanej przez nich wiedzy, może zainicjować proces komunikacji poprzez zaproponowanie określonej interpretacji treści załącznika VII. Taka interpretacja wymogu przekazywania informacji technicznej nie jest faktem naukowym, ale musi się ona faktycznie odnosić do sytuacji zagrożenia, aby mogła być poważnie brana pod uwagę. Może to prowadzić do niezgody, czy wręcz konfliktu, gdy inni interesariusze przedstawią alternatywne wyjaśnienia.

**Spory interpretacyjne są normalną częścią procesu regulacyjnego, a treść przekazywanych informacji zostanie określona w wyniku ich rozstrzygnięcia.**

Może zaistnieć sytuacja, w której przemysł, właściwe organy i zainteresowani obywatele przedstawiają początkowo różne kryteria ustalania strefy informacji publicznej. Powyższe kryteria mogą odnosić się do hipotetycznej awarii (najbardziej prawdopodobna lub najgroźniejsza w skutkach), cech geograficznych lub społecznych (naturalne granice, typologia obiektów mieszkaniowych, struktura społeczności, więzi kulturowe), kwestii ekonomicznych (ewentualny spadek wartości nieruchomości w strefie bezpieczeństwa) lub środowiskowych (obszary szczególnie wrażliwe). Właściwym rozstrzygnięciem sporu jest rozwiązanie, w którym osiąga się konsensus w wyniku procesu, w który zaangażowani są wszyscy interesariusze. Powinni oni przedstawić własne kryteria interpretacji i potwierdzić konieczność wzajemnego uznania wspólnego celu i procedur negocjacji.

**Negocjacje pomiędzy interesariuszami powinny doprowadzić do uzgodnienia interpretacji informacji technicznych.**

Ten sam proces dotyczy ogólnego wymogu art. 8 ust. 1 odnośnie do powtarzania i aktualizacji „w odpowiednich odstępach czasu” „informacji na temat środków bezpieczeństwa i odpowiedniego zachowania w przypadku awarii”. Określenie „odpowiednich odstępów czasu” jest procesem pragmatycznym i nie można tego ustalić w jednolity sposób przy zastosowaniu kryteriów ogólnych.

**Faktyczne okoliczności stanowią podstawę ustalenia częstotliwości aktualizacji i powtarzania informacji.**

Niniejsza analiza wymogów dotyczących komunikacji i wynikające z niej ogólne wytyczne są zgodne z duchem rekomendacji zawartych w znowelizowanej wersji art. 8 ust. 1. Wymóg przekazywania informacji „bez konieczności domagania się informacji” jest jasnym wyrażeniem „prawa do posiadania informacji”. Niniejsze ogólne wytyczne określają sposoby

skutecznego skorzystania z tego prawa, dotyczące alternatywnych interpretacji, które mogą pojawić się w praktyce.

**Znowelizowany art. 8 ust. 1, wraz z jedenastoma punktami załącznika VII, tworzą „kartę prawa do posiadania informacji” w związku z poważnymi zagrożeniami. Jego pełny tekst powinien być zatem aktywnie komunikowany całemu społeczeństwu za pośrednictwem mediów.**

Nawiązując do zdefiniowanej uprzednio strategii dwustopniowej,

**Informacje techniczne (tzn. określone w załączniku VII) powinny być dostępne dla społeczeństwa. Fakt ich istnienia i miejsce, w którym można je znaleźć, powinny być podane do wiadomości publicznej.**

**Informacje pragmatyczne (tzn. przekazywane komunikaty) powinny być oparte na informacjach technicznych, z uwzględnieniem warunków lokalnych i zasad efektywnej komunikacji.**

#### **Załącznik VII: Szczegółowe wytyczne**

W niniejszej części omówiony zostanie każdy punkt załącznika VII w celu przedstawienia wytycznych dla niezbędnych **informacji technicznych**.

Wytyczne dotyczące komunikacji stanowią tytuły wymagające bardziej szczegółowego określenia informacji, które wymagają przekazania. Powstały one w wyniku syntezy przykładów najlepszej praktyki, jakie można znaleźć w materiałach zgromadzonych przez CDCIR, JRC-Ispra, uzupełnionych przez wywiady.

#### **Wykaz informacji podawanych społeczeństwu zgodnie z art. 8 ust. 1.**

- (a) Nazwa i adres przedsiębiorstwa.
- (b) Dane osoby udzielającej informacji, łącznie z jej stanowiskiem.
- (c) Potwierdzenie, że zakład podlega przepisom i/lub decyzjom administracyjnym wprowadzającym dyrektywę oraz zgłoszenie wymienione w art. 5 lub przynajmniej deklaracja przewidziana w art. 9 ust. 3 zostały przedstawione kompetentnym władzom.
- (d) Wyjaśnienie w sposób zrozumiały działalności prowadzonej w zakładzie.
- (e) Powszechnie znane nazwy lub, w przypadku przechowywania podlegającego części II załącznika II, ogólnie stosowane nazwy lub ogólna klasyfikacja zagrożenia dla substancji i preparatów znajdujących się w zakładzie, które mogą być przyczyną



poważnej awarii, ze wskazaniem ich głównych niebezpiecznych właściwości.

- (f) Ogólne informacje odnoszące się do charakteru zagrożenia poważną awarią, zawierające jej potencjalne skutki w odniesieniu do ludności i środowiska.
- (g) Odpowiednie informacje o tym, jak ludność objęta zasięgiem awarii zostanie ostrzeżona i poinformowana w przypadku jej zaistnienia.
- (h) Wyczerpujące informacje o tym, jakie działania powinna podjąć ludność i jak się zachować w przypadku katastrofy.
- (i) Potwierdzenie, że przedsiębiorstwo powinno spełniać wymagania odpowiedniej organizacji zakładu, w tym dotyczące współpracy ze służbami ratowniczymi, umożliwiające działanie w przypadku awarii i minimalizowanie ich skutków.
- (j) Informacja o planie operacyjno-ratowniczym dotyczącym terenu poza zakładem, uwzględniającym wszelkie skutki awarii poza terenem zakładu. Powinna ona zawierać wzmiankę odnośnie do zgodności z instrukcjami lub wymaganiami służb ratowniczych w czasie trwania awarii.
- (k) Dane dotyczące źródeł, z którym można uzyskać dalsze informacje, z zastrzeżeniem obowiązku zachowania poufności przewidzianego w przepisach krajowych.

**Punkt a) Nazwa i adres przedsiębiorstwa.**

- Nazwa i adres zakładu.
- Nazwa i adres, pod jakim zakład jest powszechnie znany lokalnie, jeśli inne niż powyżej.
- Nazwa i adres siedziby spółek macierzystych, krajowych lub międzynarodowych.

**Punkt b) Dane osoby udzielającej informacji, łącznie z jej stanowiskiem.**

- Nazwisko (nazwiska) i stanowisko osoby (osób) udzielających informacji technicznej
- Jeśli krajowe lub regionalne przepisy określają, kto ma udzielać informacji, należy to zaznaczyć.

**Punkt c) Potwierdzenie, że zakład podlega przepisom i/lub decyzjom administracyjnym wprowadzającym dyrektywę oraz zgłoszenie wymienione w art. 5 lub przynajmniej deklaracja przewidziana w art. 9 ust. 3 zostały przedstawione kompetentnym władzom.**

- Potwierdzenie, że zakład podlega przepisom dyrektywy 82/501/EWG i zmianom 87/216 i 88/610, a także potwierdzenie, że producent spełnił wymogi zgłaszania lub złożenia deklaracji kompetentnym władzom.
- Należy przywołać właściwe przepisy krajowe i/lub regionalne, na podstawie których wdraża się dyrektywę i wskazać kompetentne władze.

- Wykaz instytucji regionalnych, krajowych i wspólnotowych, do których powinny być kierowane raporty o awarii.
- Wykaz instytucji regionalnych, krajowych i wspólnotowych, od których można otrzymać raporty o awarii.

**Punkt d) Wyjaśnienie w sposób zrozumiały działalności prowadzonej w zakładzie.**

- Opis prowadzonej działalności, z uwzględnieniem procesów, składowania i transportu wewnętrznego. Określenia „w sposób zrozumiały” nie należy rozumieć jako przeciwieństwo określenia „techniczny”, a raczej jako unikanie niepotrzebnych komplikacji. Nie wystarczy podanie prostych nazw działalności (np. petrochemia, rafineria, itp.)
- Przydatny może być szkicowy schemat zakładu, opisujący główne typy prowadzonej działalności.

**Punkt e) Powszechnie znane nazwy lub, w przypadku przechowywania podlegającego części II załącznika II, ogólnie stosowane nazwy lub ogólna klasyfikacja zagrożeń dla substancji i preparatów znajdujących się w zakładzie, które mogą być przyczyną poważnej awarii, ze wskazaniem ich głównych niebezpiecznych właściwości.**

- Powszechnie znane nazwy wszystkich substancji i preparatów, które mogą stać się przyczyną poważnej awarii, zarówno (1) samodzielnie, jak również (2) w interakcji z innymi substancjami i preparatami, lub (3) powstających w wyniku działalności prowadzonej w danym zakładzie.
- Główne cechy zagrożeń powodowanych przez substancje i preparaty zamieszczone w wykazie.
- W przypadku składowania objętego częścią II załącznika, odpowiednie substancje i preparaty można opisać jako: bardzo toksyczne, toksyczne, utleniające lub wybuchowe, palne i łatwopalne.
- W odniesieniu do informacji technicznych drugi spójnik „lub” należy interpretować włączająco. Oznacza to, że dla celów informacji technicznych należy podać zarówno nazwę ogólną, jak i podstawową klasyfikację zagrożeń.
- W każdym przypadku należy podać źródło nazw, klasyfikacji oraz cech zagrożeń.

**Punkt f) Ogólne informacje odnoszące się do charakteru zagrożenia poważną awarią, zawierające jej potencjalne skutki w odniesieniu do ludności i środowiska.**

- Informacja na temat ryzyka poważnych awarii powodowanego przez działalność prowadzoną w zakładzie.

- Potencjalne skutki dla ludności. Należy opisać wszystkie potencjalne skutki, aby umożliwić odpowiednie przygotowanie i działanie służb ratowniczych. Nie wystarczy podanie informacji o najbardziej prawdopodobnej awarii.
- Potencjalne skutki dla środowiska. Należy opisać wszystkie potencjalne skutki, aby umożliwić odpowiednie przygotowanie i działanie służb ratowniczych. Nie wystarczy podanie informacji o najbardziej prawdopodobnej awarii.
- Zarówno w odniesieniu do ludności, jak i w odniesieniu do środowiska należy podać źródła i metody wykorzystane do oszacowania potencjalnych skutków.

**Punkt g) Odpowiednie informacje o tym, jak ludność objęta zasięgiem awarii zostanie ostrzeżona i poinformowana w przypadku jej zaistnienia.**

- Kto jest odpowiedzialny za uruchomienie alarmu lub upoważniony do takiego działania i podania dalszych instrukcji?
- Jakie środki są dostępne w zakresie systemów ostrzegania, syren i innych urządzeń, radia i telefonów i innych środków przekazu, jak np. megafony policyjne? Informacje powinny być szczegółowe, z podaniem rodzaju syreny i sygnału, zastrzeżonych częstotliwości radiowych i specjalnych numerów telefonów.
- Jakie procedury testowe i ćwiczenia przewidziano w celu zapewnienia odpowiedniego działania i szkolenia dla właściwego personelu w zakresie przekazywania informacji?
- Jakie procedury testowe i ćwiczenia przewidziano w celu przeszkolenia społeczeństwa w rozpoznawaniu sygnałów i rozumieniu komunikatów?
- Jakie kanały oraz środki ustalono w celu identyfikacji ewentualnych potrzeb w zakresie informowania społeczeństwa i reagowania na nie oraz w celu uniknięcia przeciążenia sieci?

**Punkt h) Wyczerpujące informacje o tym, jakie działania powinna podjąć ludność i jak się zachować w przypadku katastrofy.**

Informacja powinna być jak najprostsza, aby umożliwić jej zrozumienie i przyswojenie, jednak powinna być oparta na analizie kilku scenariuszy awarii, a nie tylko jednego, najbardziej prawdopodobnego.

(Dla każdego scenariusza należy określić wszystkie prawdopodobne i pożądane zachowania, należy określić konieczny stan gotowości społeczeństwa i potrzeby informacyjne, aby umożliwić przygotowania).

**Punkt i) Potwierdzenie, że przedsiębiorstwo spełnia wymagania odpowiedniego zorganizowania zakładu, włączając łączność ze służbami ratowniczymi, uwzględniającego możliwość zaistnienia poważnej awarii i minimalizującego jej skutki.**

- Potwierdzenie to powinno być poświadczane przez osobę, której stanowisko w firmie jest podane do wiadomości.
- Należy podać stanowisko osoby odpowiedzialnej za odpowiednie zorganizowanie zakładu.
- Należy podać stanowisko osoby odpowiedzialnej za łączność ze służbami ratowniczymi.
- Należy określić z jakimi właściwymi służbami ratowniczymi nawiązano łączność.
- Nie ma takiego wymogu, lecz pomocne byłoby przedstawienie szkicu rozmieszczenia zakładu, aby umożliwić działania w przypadku wystąpienia poważnych awarii i minimalizowanie ich skutków.

**Punkt j) Informacja o planie operacyjno-ratowniczym dotyczącym terenu poza zakładem, uwzględniającym wszelkie skutki awarii poza terenem zakładu. Powinna ona zawierać wzmiankę odnośnie do zgodności z instrukcjami lub wymaganiami służb ratowniczych w czasie trwania awarii.**

- Należy podać stanowisko osoby odpowiedzialnej za plan operacyjno-ratowniczy dotyczący terenu poza zakładem.
- Należy określić, z jakimi właściwymi służbami ratowniczymi nawiązano łączność.
- Nie ma takiego wymogu, lecz pomocne byłoby zamieszczenie w tym punkcie planu postępowania w przypadku awarii i minimalizowania ich skutków oraz informacji na temat wzajemnej wymiany informacji o jej przebiegu przez różne organy zaangażowane w sytuację kryzysową.

**Punkt k) Dane dotyczące źródeł, z którym można uzyskać dalsze informacje, z zastrzeżeniem obowiązku zachowania poufności przewidzianego w przepisach krajowych.**

- Należy podać miejsce przechowywania dodatkowych odpowiednich informacji oraz wskazać osoby uprawnione do ich uzyskania i koszt ich uzyskania.
- Określenie „dodatkowe odpowiednie informacje” odnosi się do informacji, które nie zostały wcześniej wymienione jako informacje wymagane zgodnie z załącznikiem VII.

## **Bibliografia**

CDCIR-JRC, Ispra regularnie wydaje biuletyn zawierający informacje o dostępnych dokumentach. Poniższa lista nie powinna być uznawana za wyczerpującą. Nacisk położono na niektóre materiały ilustracyjne, takie jak podręczniki, raporty i wytyczne. Lista zawiera również pewne ważne opracowania z dziedziny zarządzania katastrofami, studia przypadków dotyczące awarii oraz raporty na temat polityki EWG w zakresie niebezpieczeństw poważnych awarii.

- Baram M.** - 1988. *Corporate Risk Management. Industrial Responsibility for Risk Communication in the European Community and in the United States.* JRC, EUR 11555 EN.
- Baram M.** - 1989. *Risk Communication as a Regulatory Alternative for Protecting Health, Safety and Environment.* Report prepared for the Administrative Conference of the United States. Boston, Massachusetts.
- Conseil Européen des Federations de l'Industrie Chimique (CEFIC)** - 1989. Communication between the Chemical Industry and the Community on Emergency Response Organization. *Proceedings of the first CICERO Workshop.* Brussels, 26 January 1989.
- Conseil Européen des Federations de l'Industrie Chimique (CEFIC)** - 1990. *Proceedings of the second CICERO Workshop.* Brussels, 18 January 1990.
- Conseil Européen des Federations de l'Industrie Chimique (CEFIC)** - 1990. *CICERO Book of Experience.* Brussels, 18 January 1990.
- Covello V.T., Sandam P., Slovic P.** - 1988. *Risk Communication, Risk Statistics and Risk Comparisons.* Chemical Manufacturers Associations, Washington D.C.
- Delogu B.** - 1991. "The Implementation of the EC Directive 82/501/EEC in the EC: An Overview". Paper presented at the: VIII Convegno 3ASI, *I rapporti di sicurezza nella CEE.* Milano 18-19 September 1991.
- De Marchi B.** - 1991. "Public Information about Major Accident Hazards: Legal Requirements and Practical Implementation". *Industrial Crisis Quarterly* 5, 4, pp. 239-251.
- De Marchi B.** - 1991. "The Seveso Directive: An Italian Pilot Study in Enabling Communication". *Risk Analysis* 11, 2, pp. 207-215.
- De Marchi B, Rota E.** - 1990. *Risk Information Needs of Communities near Seveso Sites: A Pilot Study.* Report EUR 12887 EN, European Commission, Luxembourg.
- Direcção - Geral da Qualidade do Ambiente** - 1992. *Qualidade do Ambiente.* Anuário 1990-1991, Lisboa.
- Dirección General de Protección Civil** - 1991. *Guía para la comunicación de riesgos industriales químicos y planes de emergencia.* Dirección General de Protección Civil, Ministerio del Interior, Madrid.
- Drabek T.E.** - 1986. *Human System Response to Disaster. An Inventory of Sociological Findings.* Springer Verlag, New York.
- Driftsteknisk Institut** - 1987. *Kommunikation og Risikoanalyser, opgave om den cocktails problemer,* Denmark.
- Dynes R.R.** - 1975. "The Comparative Study of Disaster: A Social Organizational Approach". *International Journal of Mass Emergencies and Disasters* 1 (October), pp. 21-31.
- Dynes R.R., De Marchi B., Pelanda C.** (eds.) - 1987. *Sociology of Disasters. Contribution of Sociology to Disaster Research.* Franco Angeli, Milano.
- Funtowicz S.O., Ravetz J.R.** - 1990. *Uncertainty and Quality in Science for Policy.* Kluwer, Dordrecht.
- Funtowicz S.O., Ravetz J.R.** - 1992. "Three Types of Risk Assessment and the Emergence of Post-Normal Science". pp. 251-273 in S. Krimsky and D. Golding (eds.), *Social Theories of Risk* Greenwood, Westport.
- Gow H.B.F., Otway H.H** (eds.) - 1990. *communicating with the Public about Major Accident Hazards,* London and New York, Elsevier.
- Gray J., Quarantelli E.L.** - 1986. "First Responders and Their Initial Behavior in Hazardous Chemical Transportation Accidents". pp. 97-104 in *Proceedings of Recent Advances in Hazardous Materials Transportation Research: An International Exchange.* November 10-13 1985, Transportation Research Board, National Research Council, Washington D.C.
- Hance B.J., Chess C., Sandrnan P.M.** - 1989. *Improving Dialogue with Communities.* New Jersey Department of Environmental Protection. Division of Science and Research, Trenton, New Jersey.
- Horlick-Jones T., Peters G.** - 1991. "Measuring Disaster Trends. Part One: Some Observations on the

- Bradford Fatality Scale". *Disaster Management* 3, pp. 144-148.
- Kleindorfer P., Kunreuther H.** (eds.) - 1987. *Insuring and Managing Hazardous Risks: From Seveso to Bhopal and Beyond*, Berlin, Springer.
- Kreimer A., Munasinghe M.** (eds.) - 1992. "Environmental Management and Urban Vulnerability". *World Bank Discussion Papers* 168. The World Bank, Washington D.C.
- Kreps G.A.** - 1984. "Sociological Inquiry and Disaster Research". *Annual Review of Sociology* 10, pp. 309-330). Lalo A. - 1989. "Stratégie de communication". *Préventique* 28.
- OECD** - 1990. *Workshop on the Provision of Information to the Public and on the Role of Workers in Accident Prevention and Response*. Environment Monograph No.29. Organisation for Economic Co-operation and Development, Paris.
- OECD** - 1992. *Guiding Principles for Chemical Accident Prevention, Preparedness and Response*. Environment Monograph No. 51. Organisation for Economic Co-operation and Development, Paris.
- Otway H.H., Amendola A.** - 1989. "Major Hazards Information Policy in the European Community: Implications for Risk Analysis". *Risk Analysis* 9, 4, pp. 505-512.
- Pennavaya S.** - 1991. Risk Communication: implementazione dell'art. 8 della direttiva Seveso. *Unpublished dissertation*, "Corso di fondo sociale Europeo per tecnici di protezione civile e sicurezza del lavoro", EC, JRC, Ispra.
- Perrow C.** - 1984. *Normal Accidents*. Basic Books, New York.
- Pocchiari F., Silano V., Zapponi G.** - 1987. "The Seveso Accident and its Aftermath". pp. 60-78 in P. Kleindorfer and H. Kunreuther (eds.), *Insuring and Managing Hazardous Risks: From Seveso to Bhopal and Beyond*. Berlin, Springer.
- Quarantelli E.L.** - 1981. "Disaster Planning: Small and Large - Past, Present and Future". pp 1-26 in *Proceedings of the American Red Cross EFO Division Disaster Conference*. Alexandria, Virginia: Eastern Field Office, American Red Cross.
- Quarantelli E.L.** - 1985. "Social Support Systems: Some Behavioral Patterns in the Context of Mass Evacuation Activities". pp. 122-136 in B. Sowder (ed.) *Disasters and Mental Health: Selected Contemporary Perspectives*. U.S. Government Printing Office, Washington D.C.
- Quarantelli E.L.** - 1988. "Disaster Crisis Management: A Summary of Research Findings". *Journal of Management Studies* 25, pp. 373-385.
- Quarantelli E.L., Dynes R.R.** - 1977. Response to Social Crises and Disasters. *Annual Review of Sociology* 3, pp. 23-49.
- Rheinisch-Westfälischer Technischer Überwachungs-Verein e. V** - 1990. *Study of off-site Response to Accidents from the Federal Republic of Germany*. A Study for the Commission of the European Communities, Contract no. 3479-88-10 ED ISP D.
- Sandam P.** - 1988. "Explaining Risk to Non-Experts". *Civil Protection* 9, pp. 14-15.
- Slovic P.** - 1986. "Informing and Educating the Public about Risk", *Risk Analysis* 4, pp. 403-415.
- SNPE Ingénierie** - 1991. *Lessons Learned from Emergency after Accidents in France, involving Dangerous Substances*. A Study for the Commission of the European Communities. Contract C.C.E. N. 4255 - 91- 03 Ed ISP F. Interim Report.
- Susskind L., Cruikshank J.** - 1987. *Breaking the Impasse*. Basic Books, New York.
- Smith E.J., Purdy G.** - 1990. *Lessons Learnt from Emergencies After Accidents in the United Kingdom Involving Dangerous Substances*, EUR 13322 EN
- Turner B.** - 1978. *Man-Made Disasters*. Wykeham, London.
- De Vanssay B.** (ed.) (n.d) - *Unconscious Disinformation Process in Major Technical Hazards - Any Remedies?*  
Commission of European Communities, Major Technical Hazards, Environmental Research Program.
- Weisaeth L.** - 1992. "Technological Disasters: Psychological and Psychiatric Aspects". Paper presented at the 7<sup>th</sup> *International Symposium on Loss Prevention and Safety Promotion in the Process Industries*, Taormina, Italy 4-8 May 1992.
- Wynne B.** - 1987. *Implementation of Article 8 of the Directive 82/501/EEC: A Study of Public Information*. European Commission, Contract 86-B-6641-11-006-ILN.

**Wynne B.** - 1992. *Empirical Evaluation of Public Information around Major Hazards Sites*, EUR 14443 EN.

**Zilioli C.** - 1987. "Il caso Bhopal e il controllo sulle attività pericolose svolte da società multinazionali". *Rivista Giuridica dell'Ambiente* II, 2, Agosto, pp. 99-251.

**Komisja Europejska**  
**EUR 15946 - Ogólne wytyczne dotyczące treści informacji**  
**podawanych do publicznej wiadomości**  
**dyrektywa 82/501/EWG – załącznik VII**

*B. De Marchi, S. Funtowicz*

Luksemburg: Urząd Oficjalnych Publikacji Wspólnot Europejskich  
1994 - 36 str. - 16,2 x 22,9 cm

ISBN 92-826-9053-9

Dyrektywa 82/501/EWG w sprawie niebezpieczeństwa poważnych awarii powodowanych przez określone działania przemysłowe wymaga, aby osoby narażone na skutki poważnej awarii były informowane o środkach bezpieczeństwa oraz o tym, jak powinny się zachować w przypadku wystąpienia awarii.

Wymagania dotyczące informacji publicznych zostały rozszerzone przez drugą dyrektywę zmieniającą (88/610/EWG, Dziennik Urzędowy Wspólnot Europejskich L336, 7 grudnia 1988 r.). Niniejsze wytyczne dotyczą informacji, które powinny być dostarczane zgodnie z załącznikiem VII do zmienionej dyrektywy.